

Стоманените кьнки за хоккей на лед: пътят към победата

Съвременната стомана е ключът към успеха на футуристичните проекти в строителство, гаранция за надеждност при изграждането на големи инфраструктурни съоръжения и основният материал за реализирането на алтернативни решения в автомобилната индустрия.

Сред тези добре познати ни приложения на стоманата, почти незабележим остава фактът, че в основата на успеха на най-добрите хоккейни отбори са залегнали уникалните стоманени остриета на кьнките за хоккей, с които се пързаят прочутите хоккеисти. В продължение на изминалите век и половина производителите на спортното оборудване за хоккей на лед постепенно изоставят материалите от дърво, животински кости и кожени връзки в полза на стоманата и иновативните композитни материали.

История на кьнките за хоккей на лед

Предшествениците на съвременните кьнки за хоккей на лед (скейтове), при които инженерната мисъл обединява в едно цяло стоманата, пластмасата и композитните материали, оставят по леда дълга и неизгладима следа, преминаваща през цели хилядолетия. Прието е да се смята, че първите кьнки за лед са изобретени още в древността от ловците, населявали земите на днешна Финландия. Още 3 000 години преди н.е. те създават кьнки от животински кости. През материала от животинска кост те пробивали малки отворстия, а през тях прекарвали тънки парчета от животинска кожа, с помощта на които прикрепяли плазовете към краката. Вярно е, че тогава древните фини не се сетили да наточат направените от кости остриета, затова им било трудно да се отгласкват само с краката от хлъзгавата ледена повърхност. Затова те използвали специална пръчка, предшественик на съвременните щеки, с която се отгласквали напред по леда. По този начин те изминавали големи разстояния по време на лов. Учудващ е фактът, че кьнките от животински кости били използвани в някои региони на Европа чак до XX век. Причината е в достатъчните количества от този материал, както и простотата на конструкцията на това приспособление: опитните и умели майстори могли да изработват такива кьнки буквално за половин час.

Много по-късно, някъде около 200 г. преди н.е. били направени първите опити за изработка на остриета за кьнки от метал – към обувките прикрепяли специално оформена медна лента. Но идеята не успяла да получи широко приложение. Най-вероятно причината е в това, че металът, без да е добре наточен, се плъзгал по ледената повърхност доста по-мъчно в сравнение с материалите от животински кости.

Така или иначе, всички по-нататъшни опити за усъвършенстване на конструкцията на кьнките били свързани с метала. Настъпилият в Европа и продължил няколко века Малък ледников период е причината европейците масово да започнат да се увличат по пързянето с кьнки на лед. Така, през XV век холандците прибягват до остриета, направени от дърво с монтирана в тях желязна вложка. Но проблемът при тях бил същият, както и при медните ленти (силата на триенето не позволявала да се развие добра скорост). Все пак, с тази желязна вложка в дървените остриета кьнкьорите вече могли да захвърлят щеката и да се отгласкват от ледената повърхност само с краката чрез познатите ни днес движения. При това, кьнките били фиксирани към подметката по описания начин чак до средата на XIX век. По това време, но вече другаде – в Америка, възникнала идеята металното острие по цялата му дължина да се фиксира направо към подметката. С тези промени в дизайна на кьнките кьнкьорите станали „по-пъргави“ и дори могли да правят леки подскоци, когато това се налагало.

А това наистина се налагало. Постепенно спортистите започнали да използват стик и шайба за хоккей на лед (тогавашният „хокей“ повече приличал на играта, която днес ни е позната като „хокей на трева“).

Така например, на една гравюра от 1797 г. можем да видим изобразен човек със стик и шайба (тогава шайбата била наричана „тапа“), застанал на брега на река Темза. Счита се, че това е първото произведение на изкуството, на което е изобразен хокеист. Правилата на играта „хокей на лед“ били вече официално приети към края на първото десетилетие на XIX век. Интересът на обществеността към този нов вид спорт формирал пазарната ниша за съответната спортна екипировка.

Най-известните производители на кьнки

Първите кьнки, произведени специално за играта хокей на лед, били предложени на спортистите през 1866 г. Хокейните скейтове с търговската марка Starr имали широко и заоблено в края стоманено острие, което повече наподобявало кобилица. Тук е мястото да кажем, че преди появата на хокейните кьнки с марката Starr, остриетата на скейтовете по традиция били прави. Иновативната форма на плъзгащата се повърхност на тези първи в света кьнки за хокей открива пред хокеистите немислими до този момент възможности – рязък старт, внезапно спиране и смайващи „пируети“ ... Благодарение на тези нови модели скейтове, стилът на хокейната игра започнал да се доближава до нашите днешни представи за този вид спорт. Повече от шестдесет години скейтовете за хокей с марката Starr се радват на неизменна популярност сред хокеистите, но все пак те трябвало да слязат от пиедестала, за да отстъпят мястото си на своите по-модерни конкуренти, които вече били значително по-бързи на леда.

Един от производителите на тези нови модели е канадската компания Canadian Cycle & Motor Company или CCM. В края на XIX век четири от най-големите производители на велосипеди в Канада се обединяват и образуват компанията CCM. Поточната линия на CCM продължава да „бъдва“ велосипеди, като били произвеждани и автомобилите Russell. Още през 1905 г. обаче плановите за стратегическо развитие на компанията претърпяват значителни промени. На пазара за велосипеди предлагането изпреварило търсенето, и тогава собствениците на CCM решават да пристъпят към производството на хокейни скейтове. Идеята на практика била гениална. При производството на автомобили и велосипеди „на изход“ на фабриката оставали сравнително големи количества неизползван стоманен скрап, който получил своя „втори живот“. Производителите се досетили, че неизползваните количества стомана биха намерили успешно приложение за производството на остриета за скейтове.

В резултат на това CCM се превръща в абсолютен хегемон на пазара за хокейни принадлежности и остава такъв чак до края на 20-те години на XX век, когато фамилията Бауер – основателите и собственици на канадската Western Shoe Company, предложили на своите клиенти първите кьнки, чието стоманено острие било постоянно фиксирано към обувката. Това решение намерило своето изпълнение в модела Bauer Supreme, и веднага успяло да спечели сърцата на хокеистите. Именно то поставя началото на „битката“ между компаниите CCM и Western Shoe Company.

Десетилетия по-късно, през 1937 г., CCM закупува знаменитата марка Taskaberry, която по-късно става известна като Tacks. Марката успява да удържи лидерството си на пазара чак до 2006 година (!), когато на нейно място идват други популярни продукти от този вид. Първият Taskaberry бил създаден през 1905 г. от обувчаря Джордж Тейкбъри по поръчка на неговия съсед – бъдещата легенда в световния хокей Джо Хол.

Освен с великолепните си победи на хокейната площадка, този спортист се прочул и като един от най-грубите играчи на своето време (за което и получил прякора „Bad Joe“). Кьнките, които по това време били предлагани на пазара, навярно, не подхождали на стила на игра Люшия Джо. Така или иначе, Джордж Тейкбъри се заловил за работа и създал необичайните за тогава обувки за хокей с подсилен връх и пета. Именно те дават на компанията CCM необходимите спокойствие и увереност на пазара на спортно оборудване чак до 2004 година, когато тя била закупена от Reebok (впоследствие Adidas-Salomon AG). Днес ненадминати лидери в производството на хокейна екипировка и оборудване са компаниите Adidas и Nike. Ще отбележим, че противоборството между CCM и Western Shoe Company така и не успява да излъчи победител. И че значително осъвременените „наследници“ на Tacks, и обновените

Bauer Supreme и до днес участват в оспорваните и изпълнени с много спортен дух и емоции мачове между световните колоси в хокея.

Иновативната стомана за скейтове

В момента, в който преди петдесет години на пазара се появяват пластмасовите държачи за остриетата Tuuk (известни още като „чашки“), идва и краят на ерата на металните държачи за кьнки. Те изцяло били заменени от „чашите“ от пластмаса и графит. Широкото разпространение на чашите става причина производителите на хокейна екипировка изцяло да се съсредоточат върху усъвършенстването на метални остриета за кьнки.

Става дума за използването на различни сплави, които осигуряват ходовата повърхност на кьнките, като те, първо, били по-леки, и второ, осигурявали все по-продължителен период на пързаяне без необходимост от допълнително заточване. Като пример бихме могли да приведем иновативната стомана на Sandvik SanEdge®: Sandvik 14C28N. Тя се използва за производството на кьнките TM Bauer, за които разказахме по-горе. Стоманата е разработена от шведската металургична компания Sandvik. Тази сплав е проектирана така, че остриетата на скейтовете не се нуждаят от често заточване и се отличават с повишена устойчивост на удар. От Brynäs IF, един от прочутите отбори от Шведската хокейна лига, твърдят, че именно благодарение на идеалните свойства на стоманените остриета Bauer този шведски отбор успява с лекота да побеждава своите опоненти на хокейната площадка.

Също така, производителите работят в посока подобряване на антикорозионните свойства на остриетата – по правило, това се постигало благодарение на въглеродното покритие, нанасяно върху повърхността. Освен самите остриета, разработени също били комбинации от държачи и остриета, които позволили на хокеистите да се пързаят с много по-висока скорост по леда.

И само преди седем години един млад канадски инженер беше осенен от идеята да постави пружини под острието на кьнката. Според замисъла на изобретателя използваните пружини трябвало да придават на хокеистите допълнителна скорост, и същевременно да предпазват ставите и мускулите от евентуални травми. Така, не се минало много време и на пазара на хокейна екипировка се появил един нов канадски производител - Bladetech Hockey. Първоначално компанията въплъщава тази иновативна идея едно към едно, и към конструкцията на тези необичайни скейтове били добавени обикновени пружини. Скоро обаче, Bladetech Hockey решават да използват стоманени плазове с уникални свойства.

Иновационната технология Flex-Force придава на острието на скейта допълнителна гъвкавост. При движението на хокеиста кьнките един вид се „забиват“ в ледената повърхност, след което се освобождава енергията от напрегнатата пружина. Иновационните стоманени остриета Flex-Force са още по-леки в сравнение с тези, при които първоначално били използвани пружини. Новите кьнки са пуснати на пазара преди малко повече от година, но вече успяха да спечелят признанието на 35 играчи от НХЛ. А през септември 2020 г. Bladetech Hockey подписаха споразумение за партньорство с Националната женска хокейна лига, като беше обявена за „Официално скейт острие на НЖХЛ и официален партньор на женския хокей“.

Така че производителите на скейтове продължават да търсят все нови и нови „стоманени“ решения, и, както виждаме, тяхното внедряване може да донесе светкавичен успех дори при пазар с толкова силна конкуренция, на който присъстват такива индустриални гиганти като Adidas и Nike. Така че ние можем да очакваме появата на нови сплави с качествено нови възможности, с които хокеистите ще се устремят по пътя към победата с все по-високи и по-високи скорости.